

Helse- og omsorgsdepartementet
Kunnskapsdepartementet
Finansdepartementet

Oslo, 31. januar 2018

Krav til Statsbudsjettet for 2019

Nasjonalforeningen for folkehelsen oversender med dette krav og forslag til satsninger i statsbudsjett for 2019.

Vi er en frivillig, humanitær organisasjon med ca 30 000 medlemmer og 500 lokallag. På demensområdet er vi interesseorganisasjon for personer med demens og deres pårørende. Nasjonalforeningen for folkehelsen er opptatt av at regjeringens målsettinger om en sektorovergripende folkehelsepolitikk realiseres, og at forskning på demens og hjerte- og karsykdommer styrkes.

Under følger våre krav og forslag til satsninger etter ansvarlig departement.

For ytterligere informasjon eller spørsmål, ta kontakt med våre helsepolitiske rådgivere Siri Hov Eggen siri.hov.eggen@nasjonalforeningen.no, eller Camilla F. Øksenvåg camilla.oksenvag@nasjonalforeningen.no

Med vennlig hilsen
Nasjonalforeningen for folkehelsen

Lisbet Rugtvedt
Generalsekretær

Kopi: Arbeiderpartiet, Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti, Høyre, Kristelig Folkeparti, Venstre, Fremskrittspartiet, Miljøpartiet de grønne

Helse- og omsorgsdepartementet

Mer likeverdig behandling av de frivillige organisasjonene

Over Helse- og omsorgsdepartementets budsjett gjøres en rekke enkeltbevilgninger til frivillige organisasjoners arbeid innen helse- og omsorgssektoren. Vilklårene for disse bevilgningene er uklare. Nasjonalforeningen for folkehelsen etterlyser en mer likeverdig behandling av organisasjonene, med like støttemuligheter for likeverdig arbeid.

Som eksempler vises det til inneværende års budsjett, kap 714, post 79 andre tilskudd: *4 mill. kroner til tiltak for å aktivisere ensomme voksne sosialt og fysisk, øremerket med 1 mill. kroner til Seniordans Norge og 3 mill. kroner til Den Norske Turistforening og Norges Røde Kors til gågrupper.* Videre vises det til kap 761, post 71 hvor det bevilges 3 mill. kroner til Blindeforbundets likepersonsarbeid og 2 mill. kroner til Hørselshemmedes Landsforbunds likepersonsarbeid, hørselshjelpsordningen.

Nasjonalforeningen for folkehelsen ser alt dette som støtteverdige og flotte tiltak, men vi synes det er urimelig at ikke tilsvarende arbeid i vår organisasjons regi har kunnet få tilsvarende støtte. Gågrupper, hygetreff, dans osv for eldre er kjernevirksomhet for våre lokallag. Likepersonsarbeid er også svært viktig for mennesker som er berørt av demens. Vi har i dag likepersoner for pårørende i alle fylker, men ser et stort behov for å kunne rekruttere og lære opp flere og markedsføre ordningen bedre. Om likepersonsordningen: <http://nasjonalforeningen.no/likeperson>. Denne ordningen mottar i dag ingen offentlig støtte.

Vi er takknemlige for at det er opprettet en støtteordning for arbeid med aktivitetsvenner, og for at vi har mottatt midler fra denne. Men vår organisasjon driver et svært utstrakt arbeid når det gjelder sosiale og fysiske aktiviteter overfor eldre, og vi synes flere midler burde gjøres søkbare slik at organisasjonene kan få likere muligheter til å søke, jfr. bevilgningene som er omtalt over.

Vi vil foreslå at departementet vurderer å samle flere av bevilgningene til organisasjonene i søkbare ordninger hvor organisasjonene kan søke på likefot. Men vi ber også om en årlig grunnbevilgning til vårt arbeid overfor personer med demens og deres pårørende, slik andre pasientorganisasjoner mottar.

Siden 2013 har Nasjonalforeningen for folkehelsen hatt mulighet til å trappe opp vår innsats som pasientorganisasjon for personer med demens og deres pårørende betydelig gjennom midler fra TV-aksjonen. I løpet av disse årene har vi, foruten betydelige midler til demensforskning, blant annet

- Bygget ut en ordning med aktivitetsvenner som nå er etablert i 210 kommuner og med rundt 2500 aktive aktivitetsvenner
- Gjennomført enkel opplæring om demens for rundt 3000 personer ansatt i servisebedrifter gjennom kampanjen «Et mer demensvennlig samfunn». 86 kommuner er nå med i kampanjen.
- Gjennomført prosjektet «Oppfølging etter diagnose» i samarbeid med fire kommuner.
- Etablert en likepersonsordning med tilbud i alle fylker

Vi driver et utstrakt informasjons- og opplæringsarbeid, og har nå over 170 lokale demensforeninger. 2018 er det siste året vi har anledning til å finansiere demensarbeidet vårt med midler fra TV-aksjonen. Det er nødvendig å få inn økt offentlig støtte om vi skal opprettholde aktivitetsnivået innen dette viktige feltet. Siden vår organisasjon ikke passer inn under Bufdir sitt regelverk, ber vi om at en slik grunnbevilgning kan komme over Helse- og omsorgsdepartementets budsjett. Ser vi på organisasjoner som det kan være rimelig å sammenlikne oss med, mener vi en årlig driftsbevilgning på mellom 5-10 millioner ville være rimelig, i tillegg til muligheter for å søke prosjektstøtte. Vi skal fortsette å jobbe aktivt med å skaffe inntekter, men vi ser ikke at det er riktig at interessearbeid overfor personer med demens skal måtte finansieres gjennom innsamling, mens tilsvarende arbeid over for andre grupper med funksjonsnedsettelse og kronisk sykdom er offentlig finansiert. Nasjonalforeningen for folkehelsen mottar som interesseorganisasjon for personer med demens og deres pårørende kun noe prosjektmidler og driftsstøtte til vår Demenslinje. I tillegg mottar vi støtte til Hjertelinjen. Dette er verdifull støtte, men dekker bare et svært avgrenset arbeid.

Demensplan, tilskudd til brukermedvirkning og likepersonsarbeid

Nasjonalforeningen for folkehelsen ber regjeringen:

- Aerkjenne arbeidet organisasjonen gjør som pasientorganisasjon i Demensplan 2020 gjennom å gi mulighet for å søke om midler som er satt av til arbeidet med planen.

I gjennomføringen av Demensplan 2020 forventes vi å delta i en rekke partnerskap og utviklingsprosjekt, uten at vi mottar noe form for kompensasjon for dette. Systematisk utvikling av brukermedvirkning både på individ- og systemnivå er avgjørende for alle tiltakene i ny demensplan.

Vi ber samtidig om at regjeringen starter arbeidet med en ny demensplan som kan tre i kraft etter 2020. Den forventede utviklingen med en sterk økning i antallet personer med demens tilsier at det fortsatt vil være behov for tydelig statlig innsats på dette området.

Aktivitetsvenn

Nasjonalforeningen for folkehelsen ber regjeringen:

- Om en økning på 4 millioner kroner til vår Aktivitetsvennordning, jfr kap 714 Folkehelse, post 79 .

Nasjonalforeningen fikk 2,2 million kroner i 2017 til vår Aktivitetsvennordning. Dette er midler som kommer svært godt med i vårt arbeid, men for å kunne opprettholde ordningen og bygge den videre ut, vil det være behov for økte bevilgninger. Målet vårt for 2018 er at 3000 aktivitetsvenner i 210 av landets kommuner skal være koblet med brukere. Etter hvert som midlene fra TV-aksjonen brukes opp, er det nødvendig å sikre ny, langsiktig finansiering av dette arbeidet. Det vises i tillegg til at regjeringen yter betydelige bevilgninger til andre organisasjoner som arbeider innen samme felt og med sammenlignbare oppgaver.

Vi viser videre til merknaden fra Helse- og omsorgskomiteen til budsjettet i 2017: « *Komiteen har merket seg at også Nasjonalforeningen for folkehelsen driver en aktivitetsvennordning for personer med demens. Ordningen er etablert i alle landets fylker og per dags dato i 106 kommuner med 1 800 frivillige aktivitetsvenner. Nasjonalforeningen har søkt statlig støtte til arbeidet, men er avhengig av ny, sterkere statlig finansiering etter hvert som midlene fra TV-aksjonen blir brukt opp.*»

Dagaktivitetstilbud

Nasjonalforeningen for folkehelsen ber regjeringen:

- Omgjøre det øremerkede tilskuddet til dagaktivitetstilbud slik at kommunene får finansiert inntil 50 % av etablering og drift av nye dagaktivitetstilbud.
- Igangsette et arbeid for å utvikle kvaliteten på ulike aktivitetstilbud for personer med demens med utgangspunkt i individuell oppfølging etter diagnose.

Demenslinjen

Nasjonalforeningen for folkehelsen ber regjeringen:

- Om en økning på 500 000 kr til Demenslinjen for å styrke tilbudet ytterligere, og bidra til å gjøre linjen mer kjent.

Demenslinjen er et lavterskeltilbud som dekker et betydelig behov i befolkningen når det gjelder informasjon, støtte, råd og veiledning om demens. Linjen besvarer mer enn 3000 henvendelser i året. Denne kontakten avlaster kommunal helsetjeneste. For 2018 vil vi motta 1.500 000 kr til drift av linjen. Med målsetting om å styrke tilbudet og utvikle en stabil tjeneste, samt dekke utgifter knyttet til økt bemanning er det behov for ytterligere 500 000 kr.

Hjertelinjen

Nasjonalforeningen for folkehelsen ber regjeringen:

- Om en økning på 250 000 kr til Hjertelinjen for å styrke tilbudet ytterligere, og bidra til å gjøre det mer kjent.

Nasjonalforeningen for folkehelsen har siden 2001 drevet informasjonstelefonen Hjertelinjen. Hjertelinjen er et tilbud til alle som har spørsmål om hvordan man kan forebygge eller leve med en hjertesykdom. Telefonen er betjent av erfarne spesialsykepleiere, og opplever stor pågang. Det er flere enn 1000 hevdendelser i året. NCD-strategien (NCD-strategi 2013 – 2017) viser til behovet for opplæring av personer med hjerte- og karsykdom, og viser særskilt til at det er behov for støtte til Hjertelinjen. Vi ber nå om en ytterligere økning for å kunne opprettholde tilbudet med chat og for å kunne nå ut til brukere av kommunehelsetjenesten, bl. a brukere av frisklivssentralene, samt dekke økte utgifter knyttet til bemanning, faglig oppdatering og markedsføring.

Sosiale forskjeller i helse

Nasjonalforeningen for folkehelsen ber regjeringen:

- Øremerke midler gjennom Forskningsrådet til forskning på sosial ulikhet i helse og virkemidler for å redusere disse forskjellene.

Sosiale forskjeller er et stort folkehelseproblem, og strukturelle og befolkningsrettede tiltak har størst virkning når det gjelder å utjevne sosiale helseforskjeller. Norge har forpliktet seg til å redusere for tidlig død av NCD-sykdommene med 30 prosent innen 2030. Årsakene og risikofaktorene til disse sykdommene har mange fellestrekk. Derfor må sykdommene møtes med felles innsats. Vi mener det er helt nødvendig med mer forskning for å finne ut hvilke folkehelseiltak som virker best for å utjevne sosiale helseforskjeller.

Forskning på demens

Nasjonalforeningen for folkehelsen ber regjeringen:

- Starte en helhetlig satsning på demensforskning på 100 millioner kroner over 5 år

Det finnes ennå ingen kur mot demens, og det er et stort behov for å forske intensivt i årene som kommer for å finne ut mer om denne veldig alvorlige sykdommen. Vi må øke kunnskapsgrunnlaget om risikofaktorer, årsakssammenhenger, forebyggende tiltak, diagnostiske metoder og effektiv behandling. Ved det vil risikoen for utvikling av demenssykdom reduseres, og flere som allerede er rammet vil bli hjulpet. Vi forventer at regjeringen deler vår målsetning om å øke forskningsinnsatsen på demensområdet.

Kunnskapsdepartementet

Gratis skolemåltid for alle i grunnskolen

Nasjonalforeningen for folkehelsen ber regjeringen:

- Sørge for at alle barn i grunnskolen får tilgang til et sunt og næringsrikt måltid i løpet av skolehverdagen. Skolemåltidet må være gratis.

Ordningen bør være lik for alle skoler slik at man får skolemat uavhengig av bosted og skoletilhørighet. Vi mener at en ordning med skolemåltid vil kunne være med på å utjevne sosiale helseforskjeller fordi det sikrer at alle barn får minst ett sunt måltid om dagen. Barn og unge er en spesielt sårbar gruppe som er helt avhengige av at andre legger forholdene til rette for dem, og barnehage og skole utpeker seg som helt sentrale folkehelsearenaer for de yngste i samfunnet vårt. I dagens samfunn er gode levevaner på mange måter et overskuddsfenomen, og da er det spesielt viktig at samfunnet tar et overordnet ansvar for at alle skal ha like muligheter til god helse. Skolemåltidet må være gratis for å sikre at det kommer alle barn til gode. Foreldrebetaling, eller en abonnementsordning, fører til at de barna som har mest behov for mat på skolen ikke får ta del i ordningen, og bidrar dermed til sosial ulikhet. Subsidiært må alle barn i grunnskolen få gratis frukt og grønt i skolen hver dag.

En time fysisk aktivitet til alle i grunnskolen

Nasjonalforeningen for folkehelsen ber regjeringen:

- Følge opp Stortingets vedtak om å fremme en sak som sikrer elever på 1. – 10. trinn minst én time fysisk aktivitet hver dag innenfor dagens timetall.
- Sørge for at det settes av tilstrekkelig med midler til kostnader knyttet til vedtaket som utbedring av uteområder, utstyr og kursing og etter/videreutdanning for lærere

De siste årene er det utført mer enn 100 studier om «én time fysisk aktivitet i skolen» i Norge, og resultatene er klokkeklare: Barn og unge blir mer oppmerksomme, lærer og husker bedre, blir mer sosiale og får flere venner. I Helsedirektoratets rapport «Trivsel i skolen» viser forskning at fysisk aktivitet bidrar til bedre psykisk helse, bedre selvbilde og nærmere forhold til familie og jevnaldrende. Kunnskapsgrunnlaget er omfattende og godt, og tilsier at det nå er på tide å innføre en time fysisk aktivitet i skolen for alle elever på 1. – 10. trinn.

Det må følge penger med vedtaket. Selv om ikke dette nødvendigvis er veldig kostnadskrevende vil det kreve at lærere får muligheten til kursing eller etter/videreutdanning, det vil i enkelte tilfeller kreve utbedring av skolens uteområder, og innkjøp av nødvendig utstyr som forenkler gjennomføringen av daglig fysisk aktivitet i skolen.

Finansdepartementet

Nasjonalforeningen for folkehelsen ber regjeringen:

- Å iverksette en offentlig utredning av «sunn skatteveksling», som innebærer en vurdering av:
 - Fase ned merverdiavgiften på nøkkelhullsmerkede varer, inkludert frukt og grønt.
 - Fase opp avgiften på tobakk og snus.
 - Innføre et gradert sukkeravgiftssystem hvor de mest sukkerrike produktene, som for eksempel sukkerholdig brus, får de høyeste avgiftene, og sukkerfrie varer får lavere avgifter.

Sunn skatteveksling

For å lykkes med folkehelsepolitikken er det nødvendig med en systematisk og langsiktig innsats på tvers av sektorer og forvaltningsnivåer. Strukturelle og befolkningsrettede tiltak gjennom finanspolitiske virkemidler er nødvendig, og det må gjenspeiles i den økonomiske politikken og i konkrete satsinger over statsbudsjettet. Prispolitiske virkemidler må brukes aktivt for å dreie forbruket mot sunne varer. Levevaner er hovedårsaken til svært mange av våre alvorligste sykdommer. Nasjonalforeningen for folkehelsen ber om en samlet og langt tydeligere bruk av prisvirkemidler som et strukturelt tiltak for bedre folkehelse. Det handler om å gjøre de sunne valgene billigere, og de usunne dyrere.